

Postanowienie z dnia 25 października 2000 r.

III SW 74/00

Nieopieczętownie koperty, w której do komisji okręgowej dostarczono protokół głosowania w obwodzie, stanowi uchybienie art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544).

Przewodniczący: SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Zbigniew Myszka, Barbara Wagner (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 25 października 2000 r. sprawy z protestu Jana Ż. przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, z udziałem uczestników postępowania: 1) Okręgowej Komisji Wyborczej [...] w K., 2) Prokuratora Generalnego, 3) przedstawiciela Państwowej Komisji Wyborczej.

p o s t a n o w i ł:

1. Uznać za zasadny zarzut protestu dotyczący naruszenia art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1997 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) polegającego na przesłaniu przez dziesięć komisji obwodowych w Okręgu Wyborczym [...] protokołów głosowania w zaklejonnych, lecz nie opatrzonych pieczęcią kopertach i ocenić, że naruszenie to nie miało wpływu na wynik wyborów.

2. Pozostałe zarzuty protestu uznać za nieuzasadnione.

U z a s a d n i e n i e

Jan Ż., mąż zaufania Jana Łopuszańskiego w Okręgowej Komisji Wyborczej [...] w K., „w imieniu własnym i jako pełnomocnik męża zaufania Dariusza Grabowskiego w tejże Komisji - Kazimiery M.-A.”, wniósł protest przeciwko ważności wyboru Prezydenta. Zarzucił, że w Komisji przyjmowane były nieopieczętowne „na linii sklejenia jednego boku” i „na sklejeniach narożnych” koperty zawierające protokoły

głosowania w obwodach. Około 20% kopert „dawało się otworzyć przez rozerwanie płaszczyzny sklejenia”, co „świadczyło o świeżym sklejeniu lub uprzednim rozklejeniu kopert przez podgrzanie (np. żelazkiem)”. Kopert tych nie odkładano do worków.

Przewodniczący obwodowych komisji wyborczych, którym zwracano protokoły głosowania w celu ich poprawienia, przynosili nową wersję protokołu, przyjmowaną bez sprawdzenia i porównania z wersją poprzednią oraz z wersją znajdującą się w zaplombowanym worku. Przewodniczący Obwodowych Komisji Wyborczych [...] pomimo oświadczenia, że komisje już się rozeszły, po czasie od 30 do 50 minut, przynosili „poprawione” protokoły. Nie zachowywano w komputerach danych liczbowych przed poprawką, co uniemożliwiło kontrolę wyników głosowania uwidocznionych w poprawionych wersjach protokołu. Na tej podstawie Jan Ż. wniósł o „ponowne przeliczenie głosów” oraz o „unieważnienie głosowania we wszystkich Komisjach Obwodowych, dla których dokonywano poprawek (dwóch i trzech) na protokołach”.

Zarzuty nieopieczętowania kopert zawierających protokoły głosowania na linii ich sklejenia, z wnioskiem o „wyselekcjonowanie wszystkich pozostałych kopert bez pieczętek, zszycie ich sznurem i zabezpieczenie jako dowodu rzeczowego niedotrzymania wytycznych OKW” oraz w przedmiocie braku możliwości porównania treści protokołów pierwotnych z ostateczną, poprawioną ich wersją, a w konsekwencji prawdopodobieństwa sfałszowania danych liczbowych i podpisów członków komisji przez jej przewodniczącego, wnoszący protest zgłosił na piśmie Komisji, która, jako załączniki kolejno nr 1 i 2, przekazała je Państwowej Komisji Wyborczej wraz z protokołem głosowania w Okręgu Wyborczym [...]. W stanowisku wobec tych zarzutów Okręgowa Komisja Wyborcza przyznała, że przewodniczący lub zastępcy przewodniczących Komisji Obwodowych [...] dostarczyli protokoły głosowania w kopertach zaklejonych, lecz nieopieczętowanych. Zostały one wyselekcjonowane i zabezpieczone. Każdy z oddających protokół wyjaśnił przyczyny braku pieczęci, wskazując na zmęczenie lub zapomnienie. Okręgowa Komisja Wyborcza otworzyła te koperty w celu sprawdzenia czy sam protokół nie zawiera błędów, by nie mnożyć „powrotów” przewodniczących do komisji. Co do zarzutu drugiego – Okręgowa Komisja Wyborcza podniosła, że nie ma ani możliwości, ani obowiązku kontroli materiałów z przebiegu głosowania przekazywanych przez obwodowe komisje wyborcze do depozytu Prezydentowi Miasta K. Nadto podała, że komisje obwodowe mają obowiązek nanieśienia poprawek na wszystkie egzemplarze protokołów głosowania. Wykonanie tego

obowiązku nie podlega kontroli komisji okręgowej, której dostarczany jest jeden egzemplarz protokołu.

Jan Ź. słuchany w charakterze strony w drodze pomocy sądowej przez Sąd Rejonowy dla Krakowa Nowej Huty w dniu 20 października 2000 r. [...] potwierdził w swych zeznaniach brak opieczętowania „przypuszczalnie” około 20% kopert, które jednak były zaklejone, a „w każdym razie nie były otwarte”. Niektórych nie trzeba było rozcinać, gdyż dały się łatwo odkleić. Nie wiadomo co stało się z tymi kopertami. Protokoły zwracane do poprawy lub uzupełnienia były przekazywane przewodniczącym „bez wkładania do kopert i zaklejania, wynoszone poza siedzibę Komisji”. Zwracano je po poprawkach w kopertach. Wszystkie protokoły zwracane komisjom obwodowym do poprawy przynoszono poprawione, choć z informacji wynikało, że niektóre komisje (pięć - do godziny 3³⁰) już się rozeszły. Pierwotna wersja protokołów nie była przedkładana Komisji Okręgowej. Nie porównywano „tożsamości liczb pierwszej oraz poprawionej – ostatniej”. Jan Ź. potwierdził swoje wątpliwości co do rzetelności przewodniczących komisji i ich zastępców, sugerując możliwość sfalszowania ostatecznych wersji protokołu.

W pisemnym wyjaśnieniu z dnia 20 października 2000 r. [...] Okręgowa Komisja Wyborcza [...] w K. podtrzymała stanowisko załączone do przekazanego Państwowej Komisji Wyborczej protokołu głosowania w Okręgu. Nadto podała, że nie jest prawdą, iżby protokoły głosowania były zwracane przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych w niezapieczętowanych kopertach. Poszczególni sędziowie omawiali uchybienia i konieczne poprawki z osobami przynoszącymi protokoły indywidualnie, a następnie, po sporządzeniu stosownej notatki, protokół był przenoszony przez osobę upoważnioną (a nie przez przewodniczącego komisji) na stanowisko rejestracyjne, gdzie odnotowywano jego zwrot, pakowano wraz z notatką do koperty, którą zaklejano, i w takiej postaci wręczano przewodniczącemu. Wszystkie poprawione protokoły zostały zwrócone w opieczętowanych kopertach. Na 102 przypadki zwrotów protokołów jedynie w kilku podstawą były „niezgodności liczbowe”. W zdecydowanej większości uchybienia dotyczyły części opisowej protokołu, pomyłek w numerach obwodu, umieszczenia zamiast liczby „0” kreski itp. Uczestnicy postępowania: przedstawiciel Państwowej Komisji Wyborczej ani Prokurator Generalny nie zajęli stanowiska w tej sprawie.

Sąd Najwyższy ustalił, że:

Wszystkie koperty zawierające protokoły głosowania komisji obwodowych w Okręgu Wyborczym [...] w K. były zaklejone. Koperty były opieczętowne w różnych miejscach. Przewodniczący 10 Obwodowych Komisji Wyborczych dostarczyli protokoły w kopertach nieopieczętownych. Koperty nieopieczętowne, po uprzednim ich wyselekcjonowaniu i zabezpieczeniu oraz po wysłuchaniu przewodniczących komisji lub ich zastępców o przyczynach braku pieczęci, zostały otwarte w celu sprawdzenia prawidłowości sporządzenia protokołów. Protokoły wymagające poprawek były zwracane do właściwych komisji obwodowych.

W 102 przypadkach protokoły głosowania zwrócono przewodniczącym komisji lub ich zastępcom do poprawy. Przyczyny wadliwości protokołów były rozmaite; w przewadze dotyczyły ich części opisowej. Nieliczne zwracano z powodu błędów rachunkowych. Zwrot protokołów komisjom następował przez ich wręczenie przewodniczącym w opieczętownych, zaklejonych kopertach. Był on poprzedzony omówieniem uchybień, sporządzeniem notatki i odnotowaniem zwrotu. W zakresie sposobu zwrotu protokołów do poprawy Sąd Najwyższy dał wiarę Komisji. Jej członkowie uczestniczyli bezpośrednio w odbiorze protokołów. Dysponowali całością materiału. Komisja pracowała nieprzerwanie. Wnoszący protest, jako mąż zaufania, był obecny do godziny 3³⁰ obserwując różne stanowiska i różne czynności wykonywane przez poszczególnych członków. Jego ogląd pracy Komisji, jak sam przyznał, był z konieczności wrywkowy i niepełny. Nie miał też pełnej wiedzy co do funkcji sprawowanych przez obecne w lokalu Okręgowej Komisji Wyborczej osoby nie będące jej członkami.

Wszystkie protokoły głosowania w obwodowych komisjach wyborczych przyjęte przez Okręgową Komisję Wyborczą w ostatecznej wersji zostały sporządzone prawidłowo. Wnoszący protest nie wykazał, że opracowane zostały przez przewodniczących komisji lub ich zastępców, bez udziału wszystkich członków komisji. Swoje oceny w tym zakresie opiera na domysłach, podejrzaniach, przypuszczeniach, prawdopodobieństwie i sytuacjach, jego zdaniem, możliwych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544), przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie jeden egzemp-

larz protokołu głosowania, w „zapięczętowanej” kopercie właściwej okręgowej komisji wyborczej w trybie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

Tryb przekazywania protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej określony został w punkcie 8 wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r., stanowiących załącznik do Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 4 września 2000 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących przeprowadzenia i ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. (M.P. Nr 27, poz. 551). Stosownie do powołanego przepisu, protokół wraz z załączonymi do niego ewentualnymi zarzutami mężów zaufania lub uwagami członków komisji oraz zajęтым wobec nich stanowiskiem komisji umieszcza się w kopercie, zakleja ją i opieczętowuje. Powołany przepis w dalszej części określa sposób opisania koperty. Kopertę dostarcza się do okręgowej komisji wyborczej.

Ponieważ wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej stanowią *sui generis* przepisy wykonawcze do ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, należy przyjąć, że zaklejenie i opieczętowanie koperty jest formą jej „zapięczętowania”, o którym stanowi art. 65 ust. 1 tejże ustawy. Wytyczne nie określają sposobu opieczętowywania kopert. Nie ustanawiają obowiązku umieszczenia odcisku pieczętki na sklejeniach koperty. Czyni zatem zadość wymogowi opieczętowania koperty odcisk pieczęci umieszczony w dowolnym jej miejscu.

Należy wobec tego stwierdzić, że brak odcisku pieczęci na sklejeniach koperty nie stanowi uchybienia przepisom ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta RP.

Jest natomiast takim uchybieniem brak opieczętowania koperty. Wymóg opieczętowania koperty służy celom głównie ewidencyjnym, organizacyjnym, informacyjnym. Odcisk pieczętki na kopercie jest potwierdzeniem, że znajdujący się w jej środku protokół głosowania pochodzi od komisji uwidocznionej na pieczęci. Potwierdzenia, że koperta zawiera protokół z konkretnej komisji obwodowej może jednak dokonać także jej przewodniczący dostarczający protokół. Brak opieczętowania koperty nie ma znaczenia dla wyników głosowania. Koperta nie stanowi bowiem dokumentu koniecznego do ich ustalenia. Takim dokumentem jest zawarty w kopercie protokół. Komisja Okręgowa otworzyła nieopieczętowane, ale sklezione koperty, po

ich uprzednim wyselekcjonowaniu i zabezpieczeniu oraz odebraniu od przewodniczących składających protokoły oświadczeń o przyczynach braku pieczętek.

Sposobu przekazywania komisjom okręgowym protokołów głosowania z obwodów dotyczy również część 3 punktu 2 wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych dotyczących przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r., stanowiących załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczących przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. (M.P. Nr 26, poz. 540). Protokoły głosowania są dostarczane przez przewodniczącego lub zastępcę obwodowej komisji bezpośrednio do komisji okręgowej. Komisja okręgowa stwierdza prawidłowość sporządzenia protokołu głosowania. W razie stwierdzenia braków, uchybień, pomyłek w obliczeniu głosów zwraca protokół komisji obwodowej do poprawienia. Z powołanej regulacji należy wnosić, że zwrot protokołu do poprawienia jest zwykłą, przewidzianą przepisami procedurą. Znaczy ona także, że komisja okręgowa przyjmuje jeden, poprawiony, ostateczny protokół. Nie jest więc zobowiązana do przechowywania protokołów sporządzonych nieprawidłowo. Do czasu ostatecznego przyjęcia protokołu zapewnia się dyżur oraz łączność ze wszystkimi członkami komisji obwodowej. Opuszczenie lokalu wyborczego przez komisję po sporządzeniu protokołu w pierwotnej jego wersji nie dowodzi, że nie zebrała się ona ponownie, by dokonać koniecznych poprawek.

Zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej są wiążące dla komisji wyborczych niższego stopnia. Państwowa Komisja Wyborcza nie żądała gromadzenia i dostarczania kopert, w których okręgowe komisje wyborcze otrzymały protokoły głosowania w obwodach, jak również przechowywania protokołów głosowania zwróconych do poprawy. Wobec tego zarzuty, że Okręgowa Komisja Wyborcza [...] w K. nie przechowała nieopieczętowanych kopert, i że nie sprawdziła treści protokołów w ostatecznej, przyjętej ich wersji ze złożonymi przed dokonaniem poprawek są nieuzasadnione.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy stosownie do art. 75 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, orzekł jak w sentencji.

=====